

Yttrande
U2021/01369

Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven – aktivt stöd och elevhälsoarbete samt stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning (SOU 2021:11)

Sammanfattning

Fysioterapeuterna vill tacka för möjligheten att lämna remissvar på betänkandet *Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven – aktivt stöd och elevhälsoarbete samt stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning (SOU 2021:11)*. Betänkandet innehåller många bra förslag för att stärka elevhälsoarbetet och för att ge bättre förutsättningar för elever att uppnå kunskapskraven. Vi är även positiva till utredningens förslag om en numerär lägstanivå för tillgång till elevhälsans professioner samt de insatser som föreslås vidtas för en stärkt grundsär- och gymnasiesärskola. Fysioterapeuterna ifrågasätter dock starkt varför utredningen inte föreslår en förstärkt elevhälsa med tillgång till fler professioner som behövs för att tillgodose alla elevers behov.

Hälsoläge bland barn och ungdomar i Sverige

Trots att det generella hälsoläget för barn och ungdomar i Sverige är bra ökar den kroppsliga och psykiska ohälsan¹. Ju äldre barnen blir desto sämre skattar de sin hälsa. Mer än en femtedel av alla skolbarn uppger att de har någon form av funktionsnedsättning, sjukdom eller långvarigt hälsoproblem¹. De vanligaste kroppsliga symtomen bland skolbarn är huvudvärk, magont och ryggont. Förekomsten av övervikt och fetma har fyrdubblats det senaste decennierna². Stressrelaterade symtom ökar, framför allt bland flickor och kan leda till oro, sömnsvårigheter, ångest eller depression¹. Neuropsykiatriska diagnoser ökar, framför allt bland pojkar men även bland flickor³.

¹ Folkhälsomyndigheten, 2018. Skolbarns hälsovanor i Sverige 2017/18

² Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin. Faktablad 2019:4

³ Socialstyrelsen, 2016. Förskrivning av adhd-läkemedel 2016. Utveckling av incidens och prevalens.

Fysisk aktivitet

Rörelse och fysisk aktivitet är grundläggande för barn och ungdomars hälsa och utveckling av kognitiva, motoriska och sociala färdigheter. Fysisk aktivitet leder till ökad muskelstyrka, kondition samt koordination, vilket leder till förbättrad skeletthälsa och mindre risk att utveckla övervikt och fetma⁴. Förutom att förebygga många folksjukdomar kan fysisk aktivitet bidra till ökad självkänsla, koncentration och förbättrade skolresultat⁴. Fysisk aktivitet har därmed stor betydelse för såväl fysisk som psykisk hälsa och tidiga insatser är avgörande för barnens utveckling.

Barn mellan sex och 17 år bör enligt de nya rekommendationerna från WHO vara fysiskt aktiva i genomsnitt 60 minuter om dagen⁵. De som på grund av funktionsnedsättning eller sjukdom inte kan vara lika aktiva bör få hjälp med anpassad aktivitet för att kunna vara så aktiva som deras tillstånd medger. Fysisk aktivitet för barn kan innefatta lek, rörelse, idrott eller aktiv transport genom att t ex att gå eller cykla. Endast 22 procent av flickorna och 44 procent av pojkarna i Sverige mellan 11 till 18 år når dessa rekommendationer⁶. Hälsoklyftorna ökar i Sverige och barn från socioekonomiskt utsatta områden har stora ohälsotal och är också de som är minst fysiskt aktiva. Övervikt/fetma är vanligare i områden med låg utbildningsnivå och skillnaderna tenderar att öka, framför allt bland pojkar⁷.

Skolan är en viktig arena för att nå alla barn och ungdomar. Runt sex procent av alla skolbarn uppger att de inte deltar i skolidrotten, inte tillhör föreningsidrotten, och har en inaktiv fritid⁶. Dessa barn/ungdomar har ofta få positiva upplevelser av rörelse och har en låg tilltro till sin kroppsliga förmåga och behöver extra mycket stöd. Detta kan även påverka skolresultaten.

En förstärkt elevhälsa

Enligt Skollagen ska *"elevhälsan omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. För medicinska, psykologiska och psykosociala insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator"*.

En rapport från SKL⁸, visar på stora utmaningar med rekrytering och befintlig personal uttrycker svårigheter med att hinna med det förebyggande arbetet. Olika professioner

⁴ Yrkesföreningar för fysisk aktivitet (YFA), 2017. Fysisk aktivitet i sjukdomsprevention och sjukdomsbehandling, FYSS 2017.

⁵ WHO. WHO Guidelines on physical activity and sedentary behaviour. Geneva: World Health Organization; 2020. Report No.: Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO.

⁶ Centrum för idrottsforskning 2017:2. De aktiva och De inaktiva – Om ungas rörelse i skola och på fritid.

⁷ Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin. Faktablad 2019:4

⁸ Sveriges Kommuner och Landsting, 2018. Nuläge och utmaningar i elevhälsan. Elevhälsoundersökning 2018.

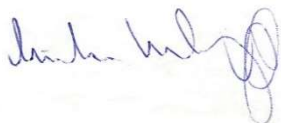
kan bidra med olika kompetenser och ett förstärkt elevhälsoteam kan tillsammans minska de ökande ohälsotalen och ge både snabbare och bättre hjälp till eleverna. Fysioterapeuterna vill betona behovet av en förstärkt elevhälsa som inkluderar fler lagstadgade professioner, bland andra fysioterapeut. Sedan lagen om vilka professioner elevhälsan ska omfatta kom till har antalet fysioterapeuter i elevhälsan minskat kraftigt och för närvarande finns ett fåtal fysioterapeuter anställda i elevhälsan. I Norge är fysioterapeuter en integrerad del av elevhälsan. Enligt norska nationella riktlinjer ska det finnas fysioterapeuter inom BVC/elevhälsa och antalet fysioterapeuter är grundat på antal invånare. I Sverige finns inga liknande rekommendationer trots att detta skulle bidra stort i det hälsofrämjande och förebyggande arbetet.

Fysioterapeuten inom elevhälsan kan:

- arbeta förebyggande genom utbildning i ergonomi, hälsa och levnadsvanor
- stötta barn med funktionsnedsättning till anpassad aktivitet och rörelse
- bidra till ökad fysisk aktivitet fördelad över hela skoldagen
- stötta barn och unga till att få en positiv upplevelse av fysisk aktivitet och att utveckla sin fysiska självkänsla
- bedöma och behandla smärta från rörelseapparaten, motorisk funktion, långvarig smärtproblematik, neuropsykologiska diagnoser och ohälsa relaterad till stress/nedstämdhet mm

Sammanfattningsvis är vi positiva till utredningens förslag men förslagen borde följas upp med en utredning kring vilka professioner som bör lagstadgas för att det interprofessionella teamet ska kunna bidra till bästa stöd för elevers hälsa och möjlighet att nå skolans kunskapskrav.

Med vänlig hälsning

Cecilia Winberg
Förbundsordförande
Fysioterapeuterna